

УДК 658:339

ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕСКРИПТИВНОЇ ФОРМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВА

*Галгаш Р. А., к.е.н., доцент,
Оглоблін С. О. аспірант (СНУ ім. В.Даля)*

Проаналізовано підходи до розуміння стратегічного процесу підприємства. Розглянуто прескриптивну форму стратегічного процесу, особливості її реалізації на підприємстві, виявлено її негативні і позитивні риси. Визначено основні характеристики прескриптивної форми стратегічного процесу підприємства.

Ключові слова: управління, стратегія, процес, підприємство, аналіз, прескриптивна форма.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРЕСКРИПТИВНОЙ ФОРМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА ПРЕДПРИЯТИЯ

*Галгаш Р. А., к.э.н., доцент,
Оглоблин С. О., аспирант (ВНУ им.В.Даля)*

Проанализированы подходы к пониманию стратегического процесса предприятия. Рассмотрена прескриптивная форма стратегического процесса, особенности ее реализации на предприятии, обнаружены ее отрицательные и положительные черты. Определены основные характеристики прескриптивной формы стратегического процесса предприятия.

Ключевые слова: управление, стратегия, процесс, предприятие, анализ, прескриптивная форма.

DEFINITION OF PRESCRIPTIVE FORM OF STRATEGIC PROCESS OF AN ENTERPRISE

*Galgash R. A., Candidate of Economic Sciences, An associate professor,
Ogloblin S. O., post-graduate student (EUNU V.Dahl)*

Introduction of the system of strategic management on an enterprise requires understanding its supporting processes. The construction of strategic process requires knowledge of the basic forms of its existence. After the traditional approach the strategy is formed as the result of conscious development, after which its realization takes place. On the basis of this approach a strategic process, which has a prescriptive form, is created. The majority of enterprises, which intend to be managed strategically, set up (or do attempts to set up) exactly such form of the strategic process for themselves. One of the strategic dilemmas is a choice between prescriptive and descriptive forms of the strategic process. The feature of the prescriptive form of the strategic process is a conscious method of creating the strategy. The approaches to understanding the strategic process of an enterprise are analyzed. The prescriptive form of the strategic process and the peculiarities of its realization on an enterprise are examined, its negative and positive features are revealed. The basic characteristics of the prescriptive form of the strategic process of an enterprise are defined.

Keywords: management, strategy, process, enterprise, analysis, prescriptive form.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Однією з економічних тенденцій сучасної України є перехід економіки до нового стану. Процес переходу має затяжний і непередбачуваний характер і зумовлює появу проміжних нестабільних ситуацій. Нестабільність економічної ситуації обертається для підприємства появою динамічного оточуючого середовища, яке стимулює пошуки нових форм взаємовідносин. Це призводить до необхідності пошуку нових шляхів розвитку підприємства і підштовхує його керівництво до спроб у освоєнні нетрадиційних способів управління підприємством, зокрема стратегічного підходу. Концепція стратегічного управління є єдиною відповіддю

теоретиків та практиків управління підприємством на сучасні вимоги щодо адекватності підприємств середовищу свого функціонування, розвиток якого все частіше набуває переривчастого характеру. Проте, система стратегічного управління підприємством має багато аспектів як побудови, так і функціонування.

Впровадження системи стратегічного управління на підприємстві вимагає розуміння процесів, які його забезпечують. Головним процесом стратегічного управління є процес формування та реалізації стратегії (або стратегічний процес). Побудова стратегічного процесу адекватного умовам функціонування підприємства вимагає обізнаності у основних формах його

існування, які мають і позитивні, і негативні сторони.

За традиційним підходом до розуміння процесу формування стратегії вона виникає внаслідок свідомої розробки, після якої відбувається її реалізація. На основі цього підходу створюється стратегічний процес, котрий має прескриптивну (або приписуючу) форму. Існує інша форма стратегічного процесу, проте, власне, з прескриптивною формою стратегічний процес асоціюється. Як наслідок – більшість підприємств, що мають намір скеровуватися стратегічно, будують (або роблять спроби побудувати) у себе саме таку форму стратегічного процесу. Тому розгляд сутності прескриптивної форми стратегічного процесу, її позитивних і негативних рис є актуальним у сьогоденні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Форми стратегічного процесу описуються у науковій літературі з застосуванням різних засобів. Це можуть бути моделі стратегічної поведінки або стиль управління, або методи розробки стратегії організації чи підходи до виконання задачі з розробки стратегії і т. п.

Виділення прескриптивної форми стратегічного процесу зустрічається у роботах таких вчених: у Ансоффа І. [1, с. 401-409] (як активна систематична модель стратегічної поведінки), у Боумена К. [2, с. 146-149] (як стратегічне планування), у Гасанова А.З. [3, с. 94] (як централізована форма розробки стратегії організації), у Гуркова І.Б. [4, с. 16-32] (як плановий підхід до стратегії), у Томпсона А.А. і Стрікланда А.Д. [7, с. 102-106] (у ряді підходів до виконання задачі з розробки стратегії: головний стратегічний підхід, делегування повноважень, спільний (колабораціоністський) підхід), у Мінцберга Г. [5, с. 13] (у ряді шкіл: дизайну, планування, позиціонування), у Річардсона Б. і Річардсона Р. [6, с. 28-41] (як види планування: корпоративне, ітеративне, інтуїтивне).

Метою статті є аналіз підходів до розуміння стратегічного процесу підприємства, виділення прескриптивної форми процесу, визначення її позитивних і негативних рис.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливість вивчення форм стратегічного процесу впливає із існування множини форм на підприємстві. Вивчення форм стратегічного процесу дозволить представити стратегічний процес як послідовну зміну його форм. Відповідно до кожного етапу розвитку стратегічного процесу необхідно знайти конкретні форми перебігу і виявити найбільш результативні.

Основне питання серед управлінців, які відповідають за забезпечення стратегічного процесу, полягає у тому, який спосіб створення

стратегії обрати: процес планування [5, с. 45] чи пошук стратегії у діях [5, с. 147]. Про цю «стратегічну дилему» як проблему «системи формування стратегії (вільна або примушена)» говорить Гурков І.Б. [4, с. 17] по відношенню до російських підприємств, проте вона зберігає свою актуальність і для українських підприємств. Звернемо увагу, що Мінцберг Г. [5, с. 149], розглядаючи терміни «формування» і «формулювання» зазначає, що «вільні системи формування стратегії» (термін Гуркова І.Б. [4, с. 17]) не займаються питаннями формування стратегії – вони піклуються про формування. Тому, погоджуючись у цьому з Мінцбергом Г., пропонуємо розрізняти системи, саме, формування стратегії.

Гурков І.Б. [4, с. 17] у залежності від характеру системи формування стратегії розрізняє примусову і вільну форму стратегічного процесу. Ми ж пропонуємо використовувати терміни, які були введені Мінцбергом Г. [5]: відповідно прескриптивна (приписуюча) та описувальна (описувальна) форми стратегічного процесу. Головна відмінність цих форм у способі формування стратегії: для прескриптивної – це свідомо розробка, а для описувальної – це пошук шляхом спроб та помилок. Розглянемо детальніше прескриптивну форму стратегічного процесу.

Гурков І.Б. [4, с. 27] розглядаючи «одвічні стратегічні питання» звертає увагу на парадоксальність деяких фундаментальних припущень певних підходів до стратегічного процесу, зокрема прескриптивного: «якщо фірма розробляє довготерміновий план, вона припускає себе достатньо вільною у визначенні свого майбутнього стану. Проте, детально розписав усі поточні і майбутні ресурси і вступив у довготермінові контракти заради здійснення даного плану, фірма зв'язує себе і втрачає свободу, наявність якої припускала».

Для прескриптивного стратегічного процесу характерне «відділення розміркувань від дій у повній відповідності до класичного представлення щодо раціональності (оцінка, припис, який слідує за ним, а потім дія)» [5, с. 33]. Тобто спочатку відбувається планування стратегії, потім – її реалізація: «природа формування стратегії – розробка» [4, с. 17]. При цьому розміркування домінують перед діями, оскільки їх мета – «припис ідеальної стратегічної поведінки» [5, с. 13]. Тобто приписуючий стратегічний процес є особливою формою стратегічного процесу, яка характеризується тим, що свідоме мислене планування стратегії, якому відводиться провідна роль, декларує дії з реалізації стратегії. При цьому спланована стратегія «спускається» з верхніх рівнів управління на нижні, де реалізується відповідно до плану: «вище керівництво компанії повинно

залишатися головним «архітектором» стратегії» [5, с. 52]. Стратегія за предписуючої форми стратегічного процесу сприймається як система рішень [4, с. 27] і її виконання відбувається під жорстким контролем.

Ця форма має ряд негативних сторін. Оточення підприємства може змінюватися неочікувано, що актуалізує адаптацію стратегії останнього під ці зміни, зокрема, за рахунок додаткових позапланових дій. Проте, стратегічний план є глибоко узгодженим, а значить змінити його непросто. Як наслідок – відсутність у підприємства певної гнучкості та готовності до майбутнього.

Схематичне представлення стратегічного процесу прескриптивної форми представлено на рис. 1. Вертикальною переривчастою лінією рисунок ділиться на дві частини: ліву, яка відповідає мисленню, та праву, яка відповідає діям.

Джерелом руху стратегії є свідома розробка (верхній лівий кут). У результаті розробки з'являється спланована стратегія (показано стрілкою), яку передають до реалізації. На рис.1 ця передача зображується стрілкою, яка перетинає вертикальну переривчасту лінію. Стрілка спрямована до верхнього правого кута, де зображено виконання плану, результатом якого стає реалізована стратегія (показано стрілкою). Важливим елементом схеми є дугоподібна стрілка від спланованої до реалізованої стратегії, яка символізує контроль виконання плану, а також рух стратегічної ініціативи за рівнями управління: від верхнього, який відповідає мисленню, до нижнього, який відповідає діям.

Основні характеристики прескриптивної форми стратегічного процесу зведені у табл. 1.

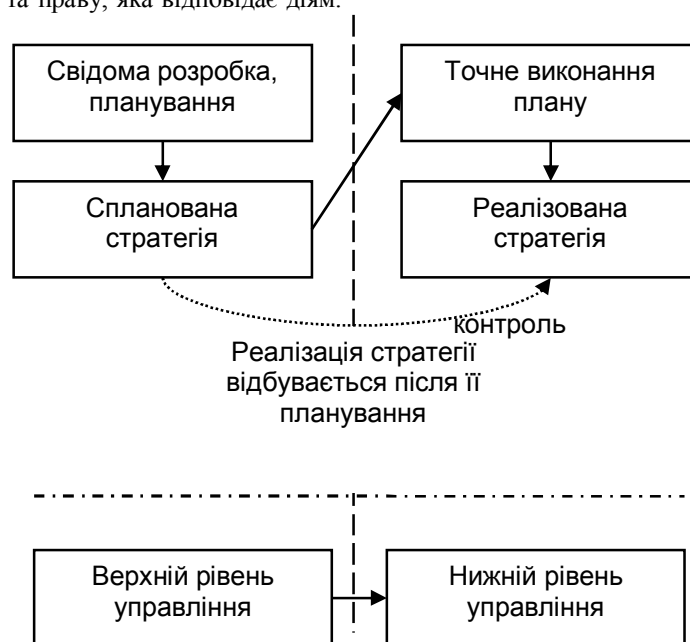

Рис. 1. Прескриптивний стратегічний процес

Таблиця 1

Основні характеристики прескриптивної форми стратегічного процесу

	Прескриптивний стратегічний процес
Логіка	Чітко виражена [1, с. 406]
Основні процеси	Розробка – реалізація [5, с. 13], екстраполяція [1, с. 404]
Форми стратегій/ їх сприйняття	Спланована [М] / система рішень [4, с. 27]
Напрямок руху стратегії	Зверху – вниз [1, 5]
Відношення до майбутнього	Підготовка, прийняття обов'язків [4, с. 27]
Позитивні риси	Єдиний напрямок роботи підприємства. Достатньо сильний контроль виконання стратегії підприємства
Негативні риси	Довгий термін розробки стратегії. Низька адекватність стратегії

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Практика управління підприємством вимагає знаходження найбільш адекватної форми

стратегічного процесу з огляду на умови функціонування підприємством. Однією з стратегічних дилем є вибір між прескриптивною і дескриптивною формами стратегічного процесу.

Особливістю прескриптивної форми стратегічного процесу є осмислений спосіб створення стратегії: рух у напрямку від її детальної розробки до точного виконання. Це зумовило появу у прескриптивної форми стратегічного процесу появу низки позитивних і негативних рис. Важливою позитивною рисою є встановлення контролю над виконанням стратегії підприємства, а негативною – низька адекватність стратегій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб.: Наука, 2001. – 416 с.
2. Боумэн К. Основы стратегического менеджмента / К. Боумэн. – М.: Банки и биржи,

ЮНИТИ, 1997. – 175 с.

3. Гасанов А.З. Стратегический менеджмент : [учеб. пособ.] / А.З. Гасанов. – Новогорск; АГЗ МЧС России, 2001. – 158 с.

4. Гурков И.Б. Стратегия и структура корпорации : [учеб. пособ.] / И.Б. Гурков. – М.: Дело, 2006. – 320 с.

5. Минсберг Г. Школы стратегий / Г. Минсберг, Б. Альстренд, Дж. Лэмпел. – СПб: Питер, 2000. – 336 с.

6. Петров А.Н. Стратегический менеджмент / А.Н. Петров. – СПб.: Питер, 2005. – 496 с.

7. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.

*Рецензент д.е.н., професор СНУ ім. В. Даля
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 621:334.012.82 (477)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ВІТЧИЗНЯНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Дикань В. В., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

В контексті вибору напрямку розвитку підприємств машинобудівної галузі досліджено існуючі види інтеграційних стратегій, зроблено висновок про багатоаспектність інтеграційних процесів та необхідність консолідації економічного потенціалу підприємств галузі через розширену модель інтеграції. Розкрито теоретичне підґрунтя концепції інтеграційного розвитку машинобудівних підприємств на основі розширеного підходу, що поєднує положення теорії фірм, теорії ігор, життєвих циклів та управління соціально-економічними системами.

Ключові слова: підприємства машинобудівної галузі, інтеграція, стратегії інтеграційного розвитку, теоретичний базис інтеграції підприємств.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ОТЕЧЕСТВЕННОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Дикань В. В., к.э.н., доцент (УкрГАЗТ)

В контексте выбора направления развития предприятий машиностроительной отрасли исследованы существующие виды интеграционных стратегий, сделан вывод о многоаспектности интеграционных процессов и необходимости консолидации экономического потенциала предприятий отрасли через расширенную модель интеграции. Раскрыто теоретическое основание концепции интеграционного развития машиностроительных предприятий на основе расширенного подхода, сочетающего положения теории фирм, теории игр, жизненных циклов и управления социально-экономическими системами.

Ключевые слова: предприятия машиностроительной отрасли, интеграция, стратегии интеграционного развития, теоретический базис интеграции предприятий.

THEORETICAL BASES OF INTEGRATION DEVELOPMENT OF DOMESTIC MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

Dykan V. V., Candidate of Economic Sciences, An associate professor (USA of RT)

In the context of choice of machine-building industry enterprises development direction existent types of integration strategies are investigated, a conclusion about multidimensionality of integration processes and necessity of consolidation of